

Ingeborg Bachmann
Böhmen ligg ved havet

Böhmen: provins i det østerrikske-ungarske keiserriket fram til 1918, i dag den vestlige delen av den tsjekkiske republikk, sentrert rundt Praha (fra tsjekkisk *praha*, “terskel”). Har ingen havkyster i virkeligheten, men i Shakespeares *The Winter’s Tale* ligger Böhmen (på engelsk *Bohemia*) ved middelhavet, mens Karel Capek *Salamanderkriget* slutter med at havet stiger tils den rører ved Tsjekkoslovakias kyster. Etymologisk koblet med ordet *bohem* (om kunstnertype kunstnertype med utsvevende levestil), oppr. en som lever som en sigøyrer; sigøynere ble tidl. assosiert med Böhmen.

[gjendiktning: Åse-Marie Nesse]

GJENDIKTNINGEN ER IKKE TATT MED AV COPYRIGHTGRUNNER

- 1 *husa*: kan kobles til begrepet *Haus Österreich*, brukt ellers på en lignende måte av Bachmann for å betegne de grensende landene som en gang sammen utgjorde Habsburg-riket Østerrike-Ungarn.
- grøne*: på tysk er en “grønn grense” en grense mellom to land som ikke er strengt bevoktet.
- 2 *grunn*: viktig filosofisk term hos f.eks. Heidegger og Wittgenstein.
- 3 *kjærleiksmøde tapt*: sml. tittelen på Shakespeares *Love’s Labour’s Lost*
- vil eg tape her*: originalen har “vil jeg tape den (= kjærlighetsmøden) her”
- 4
- 5 *Er her eit ord mitt grenseland*: originalen har “grenser her et ord til meg”
- 6 *trur på havet att*: originalen har “tror på (hva) havene (mener)”
- 7
- 8
- 9 *gå til grunne*: kan assosieres med andre uttrykk: synke til bunns, gå på grunn, finne årsakene til noe.
- 10 *til grunne*: se vers 9
- 11 *til grunne*: se vers 9
- Eg går til grunn, dømt*: originalen har *zugrund gerichtet*, som kan også bety “rettet mot bunnen/grunnen”.
- 12 *ufortapt*: Paul Celan snakker om det (tross alt) ufortapte språket i en tale fra 1958 – Bachmann siterer andre steder ofte fra Celan, også fra nettopp denne talen.
- 13 *böhmarar*: se tittelen
- 14 *böhmarar*: se tittelen
- illyrer*: et keltisk folk som bodde i et område som dekker deler av det moderne Østerrike, Slovenia, og Kroatia; *Illyricum* var et romersk provins som dekket hele Adriaterhavskysten fra Kroatia til Albania, og etterhvert den tilgrensende delen av Donau- dalen; *de Illyriske provinsene* var gjenstand for forhandlinger mellom Østerrike og Napoleon, 1809-1849 (Kongerike under Habsburg-imperiet fra 1816) og dekket Vest-Kärnten, Øst-Tirol i dagens Østerrike, deler av Kroatia, også den adriatiske kysten; *Illyrianismen* var en sør-slavisk folkebevegelse 1830-1850. Illyria er også setting for Shakespeares *Twelfth Night*.
- veroneser*: byen Verona i Italia var en del av Habsburgriket (1797-1866) og er setting for

Shakespeares *Romeo & Juliet* og *The Two Gentleman of Verona*.

15 *Venezianer*: byen Venezia i Italia var en del av Habsburgriket (1797-1866) og er setting for
Shakespeares *Othello* og *The Merchant of Venice*.
komediar som vekker latter / og mest er til å gråte av: Shakespeare var kjent for sine
tragikomedier.

16 *ta i miss*: originalens *irrt* kan også bety “vandre uten mål”

17

18

19 *Böhmen*: se tittelen

20

21

22

23 *ein böhmar utan band, ein vagabond på veg*: originalen har “en böhmer, en vagant, som
har ingenting, holder ingenting/holder ingenting igjen”; en *vagant* er en vandrende
lærd/student som skriver dikt (særlig på latin, 1100- og 1200-tallet)

24 Det som her er to vers (vers 24 og 25) er ett vers i originalen

25 *her ute på...havet*: originalen har “fra havet”

sagnomsuste: originalen har *strittig*, “stridig”, vanligvis brukt om en argument det hersker
uenighet om

laget av Johan Schimanski